

# Scopus AI – narzędzie nowej generacji

Sztuczna inteligencja w bazach danych – efektywniejsze wyszukiwanie i analiza treści

Agnieszka Podrazik  
Danuta Ryś  
Biblioteka Główna AGH

## Rola bibliotek w promowaniu narzędzi AI

Wraz z dynamicznym rozwojem technologii AI kluczowe staje się odpowiedzialne podejście do jej wdrażania. Wprowadzenie ChatGPT w 2022 roku oraz gwałtowny wzrost zastosowań sztucznej inteligencji w kolejnych latach postawiły przed społecznością akademicką pytanie, jak korzystać z jej potencjału, jednocześnie unikając zagrożeń i nadużyć. W erze eksplozji informacji naukowej efektywne wyszukiwanie, analiza i synteza literatury stają się niezbędnymi kompetencjami każdego badacza. Tradycyjne metody pracy z literaturą, choć nadal istotne, coraz częściej wymagają wsparcia ze strony zaawansowanych narzędzi opartych na AI.

Współczesny naukowiec dysponuje szerokim wachlarzem aplikacji, które znacząco usprawniają proces przeglądania literatury. Wiele z nich oferuje jedynie podstawowe funkcje w wersjach bezpłatnych. Do najpopularniejszych należą:

**Elicit** – <https://elicit.com> – inteligentne narzędzie, pozwalające formułować pytania badawcze w języku naturalnym i automatycznie ekstrahować kluczowe informacje z artykułów naukowych;

**Consensus** – <https://consensus.app/> – system analizujący setki publikacji w celu identyfikacji dominujących stanowisk badawczych i luk w wiedzy;

**Litmaps** – <https://app.litmaps.com/> – interaktywne mapy cytowań i trendów w danej dziedzinie

**Perplexity** – <https://www.perplexity.ai/> – wyszukiwarka AI, która analizuje strony internetowe i generuje zwięzłe, źródłowo poparte odpowiedzi;

**Research Rabbit** – <https://researchrabbitapp.com/> oraz **Connected Papers** – <https://www.connectedpapers.com/> – narzędzia wizualizujące powiązania między publikacjami, ułatwiające śledzenie rozwoju tematów;

**Semantic Scholar** – <https://www.semanticscholar.org/> – darmowa wyszukiwarka oparta na AI, personalizująca wyniki i analizująca cytowania. Biblioteki akademickie stają dziś przed nowymi wyzwaniami i możliwościami, znajdując się w unikalnej pozycji, by przewodzić odpowiedzialnemu wdrażaniu narzędzi AI w środowisku uczelni. Bibliotekarze mogą stać się liderami w ocenie, testowaniu i promowaniu innowacyjnych rozwiązań badawczych, a także wspierać naukowców w poruszaniu się po coraz bardziej

Sztuczna inteligencja coraz mocniej przenika do świata nauki, rewolucjonizując sposób, w jaki badacze wyszukują informacje, analizują dane i podejmują decyzje. Biblioteki akademickie, stojąc na styku nauki i technologii, odgrywają kluczową rolę w odpowiedzialnym wdrażaniu narzędzi AI. Przykładem jest Biblioteka Główna AGH, która w 2025 roku wprowadziła dostęp do nowoczesnego narzędzia Scopus AI, wspierającego badaczy w eksploracji literatury naukowej.

złożonym krajobrazie technologii informacyjnych.

## Scopus AI – narzędzie nowej generacji

W styczniu 2025 roku społeczność AGH, dzięki staraniom Biblioteki Główny uzyskała dostęp do innowacyjnego narzędzia **Scopus AI**, zintegrowanego z bazą **Scopus** firmy **Elsevier**.

Zanim omówimy jego zalety i podstawowe funkcjonalności, warto zwrócić uwagę na przyjęte przez Elseviera **zasady odpowiedzialnego rozwoju AI**. Elsevier – jeden z wiodących wydawców naukowych – od ponad dekad systematycznie integruje technologie sztucznej inteligencji i uczenia maszynowego ze swoimi produktami.

Firma opracowała kompleksowy zestaw **pięciu zasad odpowiedzialnej AI**, które stanowią fundament etycznego podejścia do tworzenia narzędzi wspierających społeczność akademicką:

### 1. Uwzględnianie rzeczywistego wpływu na ludzi

Elsevier analizuje szeroki kontekst społeczny, identyfikując beneficjentów i potencjalnie dotkniętych przez dane rozwiązanie, a także oceniając jego wpływ na zdrowie, kariery naukowe i prawa jednostek.

### 2. Zapobieganie niesprawiedliwym uprzedzeniom

Jako sygnatariusz UN Global Compact, firma wdraża procedury weryfikacji, procesy dokumentacji oraz automatyczne narzędzia wykrywające potencjalne źródła dyskryminacji w danych i algorytmach.

### 3. Przezroczystość działania rozwiązań

Elsevier zapewnia odpowiedni poziom transparentności dla każdego przypadku użycia, umożliwiając użytkownikom zrozumienie i zaufanie do generowanych wyników.

### 4. Nadzór człowieka

Człowiek zachowuje kontrolę nad rozwojem, wdrażaniem i wynikami systemów AI przez cały cykl ich życia, a ostateczne decyzje zawsze pozostają w rękach użytkowników.

### 5. Poszanowanie prywatności i zarządzanie danymi

Firma zobowiązuje się do właściwego gromadzenia, wykorzystywania i ochrony danych – w tym osobowych – zgodnie z najwyższymi standardami prawnymi i etycznymi, w szczególności z przepisami RODO (GDPR).

### Czym jest Scopus AI?

**Scopus AI** to intuicyjne narzędzie wyszukiwania oparte na generatywnej sztucznej inteligencji. Wykorzystując algorytmy uczenia maszynowego, przetwarzanie języka naturalnego i duże modele językowe, zwiększa efektywność wyszukiwania, analizy danych i wyników badań naukowych.

### Główne zastosowania

- wyszukiwanie literatury na dany temat,
- szybkie zapoznanie się z nowym obszarem badawczym,
- głębsze rozumienie i analiza zagadnień badawczych,
- wyjaśnianie kompleksowych problemów studentom,
- identyfikacja potencjalnych współpracowników,
- odkrywanie nowych hipotez i tematów badawczych.

### Jak korzystać z Scopus AI

#### Dostęp do narzędzia:

- ze strony Biblioteki Głównej: [www.bg.agh.edu.pl](http://www.bg.agh.edu.pl) → **E-zasoby** → **E-zasoby alfabetycznie** → **S** → **Scopus** → **Wejście do bazy** (logowanie z użyciem SSO)
- z komputerów w sieci uczelnianej AGH: bezpośrednio przez [www.scopus.com](http://www.scopus.com)
- po wejściu do bazy należy wybrać zakładkę **Scopus AI**.

### Jak zadawać pytania?

Zapytanie do Scopus AI może mieć formę tradycyjnego pytania w języku naturalnym (również w języku polskim), zestawu słów kluczowych, tekstu, abstraktu. Narzędzie **Copilot**, wbudowane do Scopus AI w 2024 r., przetwarza pytanie, a etapy jego pracy możemy zobaczyć na ekranie. Odpowiedź - podsumowanie (**Summary**) oraz pogłębione podsumowanie (**Expanded summary**), są często podane w formie wypunktowanych list lub tabel, z odsyłaczami do źródeł, z których pochodzą wykorzystane treści.

Przykłady:

- » *What are the most effective methods for microplastic removal from wastewater?*
- » *How can hydrogen storage technologies be improved for automotive applications?*
- » *What are the most promising biodegradable polymers for biomedical implants?*
- » *How can quantum computing be applied to optimization problems in power grids?*
- » *What are the recent advances in biomimetic design for mechanical systems?*

### Unikalne funkcjonalności Scopus AI

- **Concept Map** – interaktywna mapa wizualizująca przedstawione koncepcje i relacje między nimi.
- **Foundational Documents** – wykaz prac o najwyższym wskaźniku wpływu, które najlepiej odpowiadają na zadane pytanie.
- **Emerging Themes** – funkcja identyfikująca nowe obszary badawcze, potencjalne hipotezy i trendy naukowe. Działa w oparciu o autorski algorytm **Vector Calculation Service**, który:
  - analizuje publikacje z ostatnich dwóch lat
  - grupuje dokumenty według tematów,
  - identyfikuje „białe przestrzenie” – obszary gotowe do eksploracji,
  - kategoryzuje tematy jako: **stałe** (consistent), **rosnące** (rising) lub **nowatorskie** (novel).

Wielu badaczy musi regularnie identyfikować nowe tematy badawcze, co często stanowi wyzwanie. Emerging Themes zostało zaprojektowane właśnie po to, aby wypełnić tę lukę.

- **Topic Experts** – informacje o autorach publikacji z linkami do profili w Scopus.
- **Go Deeper Questions** – Propozycje dodatkowych pytań eksplorujących kontekst i różne aspekty zagadnienia.

### Deep Research – wyszukiwanie pogłębione

W sierpniu 2025 roku Scopus AI wzbogaciło o nową funkcjonalność – **Deep Research**. Umożliwia ona:

- oszczędność czasu i uzyskanie syntetycznych informacji,
- analizę tematów z różnych perspektyw,
- identyfikację obszarów nowych badań i innowacji.

Dzięki tej funkcji użytkownicy mogą uzyskać:

- kluczowe wnioski dotyczące danego tematu,
- propozycje pytań badawczych i metodologii,
- przegląd stanu badań oraz kierunki dalszych prac,
- wnioski i zalecenia dotyczące obszaru badawczego,
- odwołania do źródeł informacji.

## Wiarygodność i zapobieganie halucynacjom

Scopus AI pracuje wyłącznie w oparciu o treści zarejestrowane w bazie Scopus od 2003 roku, podlegające rygorystycznej ocenie ekspertów.

Baza obejmuje ponad **98 mln rekordów** z ponad **7 tys. wydawców**, a codziennie dodawanych jest około **11 tys. nowych wpisów**.

Narzędzie jest zaprogramowane w sposób zapobiegający halucynacjom – generowaniu fałszywych lub wprowadzających w błąd informacji.

## Odpowiedzialne wykorzystanie narzędzia

Sztuczna inteligencja ma wspierać badacza, nie zastępować go. Odpowiedzialne korzystanie z Scopus AI obejmuje:

- weryfikację źródeł,
- cytowanie autorów oryginalnych publikacji,
- uwzględnienie polityk wydawniczych czasopism, do których wysyłana jest praca.

## Bezpieczeństwo danych

Elsevier współpracuje z **OpenAI/Microsoft Azure**, gwarantując, że zapytania użytkowników nie są przechowywane ani wykorzystywane do trenowania modeli AI. Dane chronione są zgodnie z wymogami **RODO (GDPR)**.

## Najczęściej zadawane pytania (FAQ)

### Z jakich typów treści Scopus AI korzysta do tworzenia podsumowań?

Scopus AI generuje podsumowania, opierając się wyłącznie na metadanych, abstraktach oraz profilach autorskich publikacji dostępnych w Scopus. Do typów treści, które są brane pod uwagę przy tworzeniu podsumowań, należą: artykuły, książki, rozdziały książek, artykuły konferencyjne, recenzje oraz raporty. Wybrano abstrakty, ponieważ są one zawsze dostępne w języku angielskim, co ułatwia globalne pokrycie treści. Ważne jest, że artykuły wycofane są aktywnie wykluczane z procesu.

### W jaki sposób narzędzie identyfikuje Dokumenty o największym wpływie (Foundational Documents)?

Dokumenty tzw. „foundational” to najbardziej wpływowe prace w bazie Scopus, które wywarły największy wpływ na dokumenty użyte do wygenerowania podsumowania. Są to artykuły najczęściej cytowane przez te publikacje, które Scopus AI uznał za istotne dla zapytania. Funkcja ta przeszukuje cały korpus Scopus, niezależnie od zakresu czasowego, dzięki zaawansowanej technologii Scopus Knowledge Graph.

### Czym różni się tryb „Deep Research” od zwykłego podsumowania (Summary)?

Standardowe podsumowanie jest szybkie i zwięzłe.

**Deep Research**, wprowadzony w sierpniu 2025 r.,

idzie o krok dalej. Wykorzystuje on AI agentową do opracowania szczegółowego planu badawczego. Generuje on obszernie raporty, które analizują temat z wielu perspektyw i zawierają konkretne sekcje, takie jak sugerowane metodologie badawcze, zakres badań oraz wnioski i zalecenia. Pozwala to zaoszczędzić dni pracy badawczej, które normalnie byłyby poświęcone na wstępne rozeznanie.

### Czy Scopus AI przechowuje moją historię zapytań i jak to wpływa na prywatność?

Scopus AI oferuje funkcję historii konwersacji (**Conversation history**), która pozwala wracać do wcześniej badanych tematów. Prywatność użytkowników jest zapewniona zgodnie z RODO (GDPR). W trybie standardowym historia może być przechowywana na czas trwania licencji w celu zapewnienia ciągłości pracy. Można jednak przełączyć się na tryb tymczasowy (**Temporary Conversation**), w którym dane z czatu są przechowywane maksymalnie do 30 dni, a ich przetwarzanie jest ograniczone do minimum.

### W jaki sposób Scopus AI pomaga w identyfikacji współpracowników?

Narzędzie posiada funkcję **Eksperci Tematu (Topic Experts)**. Na podstawie metadanych i profili autorskich w Scopus, identyfikuje wiodących autorów (ekspertów) związanych z Twoim zapytaniem. Zapewnia to nie tylko informacje o ich dorobku (np. wskaźnik H, cytowalność), ale także linki do ich pełnych profili w Scopus, co ułatwia potencjalną identyfikację współpracowników lub zrozumienie, kto dominuje w danej niszy badawczej.

## GŁOS EKSPERTA

Dr hab. inż. Anita Trenczek-Zając, prof. AGH z Wydziału Inżynierii Materiałowej i Ceramiki mówi o wykorzystaniu Scopus AI w swojej pracy:

Scopus AI stał się dla mnie szybkim narzędziem wstępnego rozeznania – zarówno w dydaktyce, jak i w pracy badawczej. Zadaję pytania w języku naturalnym, często wprost z moich notatek, a po chwili otrzymuję zwięzły, tematycznie uporządkowany przegląd wraz z odsyłaczami do konkretnych publikacji i informacją o ich cytowalności. Zamiast analizować dziesiątki czy setki wyników, dostaję skondensowany obraz tego, co w danym obszarze jest ugruntowane, co właśnie się rozwija i jakie kierunki dopiero się wyłaniają. W praktyce szybciej przechodzę od intuicyjnego pytania do krótkiej listy pozycji naprawdę wartych pełnej lektury.

Ważne zastrzeżenie: odpowiedzi Scopus AI powstają na podstawie streszczeń, dlatego etap czytania pełnych tekstów pozostaje nieodzowny. Cenną funkcją jest także wskazywanie „gorących” tematów wraz z akcentowaniem rozbieżności i kontrprzykładów w literaturze – to pomaga szybko zobaczyć, gdzie kończy się konsensus, a zaczyna spór merytoryczny. Narzędzie pozwala też doprecyzować pytanie, ograniczając zakres czasowy, kontekst badań, typ materiałów czy metodykę. Na osobne podkreślenie zasługuje fakt, że jeśli w dostępnych streszczeniach brakuje poszukiwanych danych, system komunikuje to wprost. Dzięki temu mam większą pewność, że odpowiedź nie jest „dopowiedziana”, jak bywa w przypadku innych, powszechnie dostępnych narzędzi AI.

## Źródła:

1. *Accelerate your workflow with Deep Research a new Scopus AI feature* [online] <https://blog.scopus.com/accelerate-your-workflow-with-deep-research-a-new-scopus-ai-feature> [dostęp: 2025.10.12].
2. Metz C. (2023), *Chatbots May 'Hallucinate' More Often Than Many Realize*, The New York Times [online] <https://www.nytimes.com/2023/11/06/technology/chatbots-hallucination-rates.html> [dostęp: 2025.10.12].
3. *Responsible AI principles* [online] <https://www.elsevier.com/about/policies-and-standards/responsible-ai-principles> [dostęp: 2025.10.12].
4. *Scopus AI: Think bigger. Move faster. Act with confidence* [online] <https://www.elsevier.com/products/scopus/scopus-ai> [dostęp: 2025.10.12].
5. *Scopus AI: Quick Reference Guide* [online] <https://researcheracademy.elsevier.com/uploads/2024-08/Scopus%20AI%20Quick%20Reference%20Guide%20.pdf> [dostęp: 2025.10.12].
6. *Six tips for using Scopus AI Deep Research* [online] <https://blog.scopus.com/six-tips-for-using-scopus-ai-deep-research> [dostęp: 2025.10.12].

## Czy mogę cytować podsumowania wygenerowane przez Scopus AI w moich publikacjach?

Zgodnie z polityką wydawniczą Elsevier, generatywne narzędzie AI **nie może być wymieniane jako autor** pracy, ponieważ nie może wziąć odpowiedzialności za jej treść. Scopus AI ma służyć jako przewodnik, a nie jako absolutne źródło prawdy. Zalecamy cytowanie prac źródłowych, które zostały użyte do wygenerowania podsumowania (są one podane w referencjach), a nie samego podsumowania AI. W przypadku korzystania z AI, autorzy powinni zadeklarować w pracy, jakiego narzędzia GenAI użyli i w jakim celu, a wszelkie wyniki muszą być dokładnie zweryfikowane przez człowieka.

## Zachęcamy do korzystania!

Uwagi i komentarze można zgłaszać na adres: [oin@bg.agh.edu.pl](mailto:oin@bg.agh.edu.pl) lub [agnieszka.podrazik@bg.agh.edu.pl](mailto:agnieszka.podrazik@bg.agh.edu.pl)

# Sztuczna inteligencja w dydaktyce akademickiej

Marta Stąporek

## kilka spostrzeżeń CeLiID AGH

Temat wykorzystania sztucznej inteligencji (AI) w pracy dydaktycznej pojawił się w Centrum e-Learningu i Innowacyjnej Dydaktyki AGH w 2023 roku. W maju zorganizowaliśmy pierwszy webinar z dr. inż. Krzysztofem Kluzą pt. *ChatGPT w akcji: odkrywamy nowe perspektywy i możliwości pracy nauczycieli akademickich*. Sukces spotkania oraz wyniki mikrobadań ankietowego wśród pracowników badawczo-dydaktycznych AGH zachęciły nas do dalszej eksploracji tego obszaru<sup>1</sup>. Od tamtej pory w CeLiID odbyło się już osiem webinarów poświęconych AI, a ich nagrania udostępniamy w naszej Webinarotece.

<sup>1</sup> badanie sondażowe *Sztuczna inteligencja w pracy akademickiej – potrzeby, wyzwania i inżynieria promptowania* było przeprowadzone w marcu 2025 roku na grupie ponad 200 osób uczestniczących w pierwszym webinarze nt. chatGPT organizowanym w CeLiID

Od czasu udostępnienia prototypu ChatGPT w listopadzie 2022 roku obserwujemy niezwykle dynamiczny rozwój narzędzi AI. W praktyce nie sposób śledzić na bieżąco wszystkich nowości, a tym bardziej testować ich w całości. Nawet w obrębie jednego narzędzia zmiany interfejsu czy funkcji następują niemal z tygodnia na tydzień. W sieci pojawiają się liczne raporty, badania i prognozy, a eksperci z różnych branż – w tym sektor edukacji – dzielą się swoimi doświadczeniami w tekstach, webinarach i podcastach.

Możliwości wykorzystania AI w dydaktyce jest wiele, a dyskusja toczy się między entuzjastami i sceptykami, którzy koncentrują się na kilku najważniejszych wątkach.

## Perspektywa entuzjastów

Zwolennicy podkreślają, że AI może wspierać personalizację procesu dydaktycznego – analizować postępy osób uczących się i dobierać dla nich odpowiednie materiały. Kolejny atut to usprawnienie pracy nauczyciela na etapie projektowania zajęć, zadań i testów. AI może pełnić różne role: nauczyciela, mentora, tutora, asystenta, a nawet „studenta testowego”, który pomaga dostrzec style uczenia się czy schematy myślenia młodych pokoleń. Narzędzia AI wspierają analityczne i kreatywne kompetencje dydaktyków, dostarczają inspiracji do nowych projektów edukacyjnych i pomagają w uatrakcyjnianiu zajęć – na przykład poprzez storytelling czy elementy grywalizacji.

## Perspektywa sceptyków

Najczęściej wskazywanym ryzykiem związanym z AI jest nieuczciwość akademicka. Obawy dotyczą zarówno generowania przez studentów całych prac